

Е. К. Коляда,

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

## ЛЕКСИКО-ФРАЗЕОЛОГІЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ РІШУЧОСТІ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

*У статті здійснено спробу виявити англійські лексичні й фразеологічні одиниці, що позначають рішучість і вживаються для опису рішучої людини та її поведінки в сучасній англійській мові.*

**Ключові слова:** лексична одиниця, фразеологічна одиниця, рішучість, моральна якість, позначення.

*В статье сделана попытка выявить английские фразеологические единицы, обозначающие решительность и служащие для описания решительного человека и его поведения в современном английском языке.*

**Ключевые слова:** лексическая единица, фразеологическая единица, решительность, моральное качество, обозначение.

*The article is an attempt to reveal English lexical and phraseological units denoting determination used to describe a determined person and his/her actions in Modern English.*

**Keywords:** lexical unit, phraseological unit, determination, moral quality, denotation.

**Постановка наукової проблеми та її значення.** Сучасний етап розвитку мовознавства характеризується спрямованістю лінгвістичних досліджень на поглиблене вивчення особливостей та функціонування лексичних й фразеологічних одиниць [2; 6; 7]. Подібно до слів фразеологізми виконують номінативну функцію – позначають предмети, ознаки, дії оточуючої дійсності [3, с. 173].

Фразеологічні одиниці (далі – ФО) сучасної англійської мови досить численні. Вони характеризуються великою різноманітністю і по відношенню до своєї морфологічної структури, і по відношенню до семантики, і по відношенню до сфер та джерел формування. Але, незважаючи на цю різноманітність, необхідно відзначити той факт, що значна частина ФО поєднана однією спільною рисою, а саме їх орієнтованістю на людину, на різноманітні сфери її діяльності або, іншими словами, їх антропоцентризмом.

**Актуальність** дослідження визначено спрямованістю сучасних мовознавчих студій на поглиблене вивчення людини як носія морально-етичних якостей. **Об'єктом** дослідження обрано англійські лексичні й фразеологічні одиниці на позначення рішучості, а **метою** роботи є спроба їх систематизації.

Оскільки ми трактуємо фразеологію в широкому розумінні цього слова [4, с. 148], то відносимо до фразеологізмів прислів'я, приказки й відтворювані в готовому вигляді одиниці (приповідки, афоризми, порівняння), що відповідають багатьом критеріям фразеологізмів – відтворюються в готовому вигляді, мають постійну граматичну структуру та компонентний склад, є образними.

**Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.** Мораль займає провідне місце в нашому житті, оскільки гідність людини як члена суспільства оцінюється, насамперед, за її моральними якостями. Існують певні правила і норми поведінки, які зобов'язують людей вести себе певним чином, залежно від ситуації. Це об'єктивно продиктовано необхідністю співіснувати в колективі і вести спільне життя з іншими людьми. До загальних позитивних моральних якостей належать: чесність, порядність, ввічливість, тактовність, доброзичливість, охайність, вихованість, терпіння, гуманізм; до спеціальних позитивних моральних якостей – ерудованість, компетентність, принциповість, стриманість, рішучість, сміливість тощо.

Рішучість – вольова якість особистості. Вольові якості – це відносно стійкі, незалежні від конкретної ситуації психічні утворення, які визначають рівень свідомої саморегуляції особистістю своєї поведінки, її влади над собою [1, с. 158]. Рішучість виявляється в здатності людини самостійно, своєчасно і без зайвих сумнівів приймати обґрунтовані відповідальні рішення і неухильно реалізовувати їх у своїй діяльності. Рішучість передбачає сміливість, стійкість і наполегливість у подоланні труднощів і досягненні мети. Найвиразніше рішучість виявляється в складних ситуаціях, коли з певною долею ризику людині доводиться обирати один із можливих шляхів розв'язання проблеми. Рішуча людина здатна брати на себе відповідальність за прийняте рішення, швидко його виконувати або за необхідності коректувати. Протилежною рисою до рішучості є нерішучість, що є проявом слабкості волі [5, с. 303]. Нерішуча людина схильна або відкидати остаточне прийняття рішення, або без кінця його переглядати.

Серед досліджуваних одиниць ми виокремили декілька семантичних груп. Розглянемо їх детальніше.

1. Семантична група «У стані рішучості»: **determined** – not willing to let anything prevent you from doing what you have decided to do [9, p. 378]: *Both sides in the dispute seemed determined not to compromise*; **be intent on** – to be determined to do something, especially something that other people do not approve of or think you should do: *He's intent on a confrontation. Nothing can persuade him otherwise*; **set your mind on** – if you set your mind on doing something, you are determined to do it, especially something that you will have to work hard to achieve: *Once she's set her mind on something, there's no stopping her*; **be set on** – if you are set on doing something, you are determined to do it, even if other people do not think you should: *Well, if you're really set on marrying this man, I suppose we'll have to let you*; **be resolved** – a formal expression meaning to be determined to do something because you are sure that it is the right thing to do: *The city authorities are resolved that the school will be built within six months*; **have one's heart set on** – someone who has their heart set on something is determined to obtain something they want very much: *From an early age Tiger had his heart set on becoming a professional golfer*; **purposefully** – in a way which shows that you are determined to do something: *She strode purposefully up to the door and rang the bell*

*loudly*; **tenacious** – bravely determined to do something you have decided to do and unwilling to give up trying even when the situation is very difficult and people are opposing you: *He proved to be a worthy and tenacious opponent*; **tenaciously**: *Citizens fought tenaciously to keep the troops out of the city* [8, p. 331].

2. Семантична група «Опис поведінки чи дій, які свідчать про рішучість у важкій ситуації»: **determined resistance/opposition/efforts** (= when the people involved are very determined): *Workers made a determined effort to stop the factory from being closed down*; **stubborn opposition/resistance/defence etc** (= when the people involved are very determined to get what they want in a difficult situation and refuse to let anyone change their mind): *People showed stubborn resistance to the plans for a nuclear power station in the town*; **stubbornly**: *Kerry knew the policies would be stubbornly resisted by opponents*; **steadfast** – steadfast actions or behaviour show that you are determined not to change your beliefs or your support for someone, especially because you want to be loyal to them: *Naomi's steadfast belief in the cause never left her for one moment*; **steadfastly**: *A few left-wing organizations steadfastly opposed the war*; **resolute** – resolute actions or behaviour show that you are strongly determined not to change your opinions or intentions, even though other people want you to change them: *She's best remembered for her resolute commitment to women's equality*; **resolutely**: *He resolutely refused to reveal where he'd got his information*; **dogged** – dogged actions or behaviour show that you are very determined to continue doing something, even though it is difficult or takes a long time, and refuse to let others prevent you: *Everyone admired his dogged determination to teach himself to read*; **doggedly**: *A little boy was doggedly stalking a butterfly with a net* [8, p. 331]; **buckle down** – if you buckle down, you apply yourself with determination to hard work and give it your full attention: *If you want to pass your exams, you'll have to buckle down and do some serious work*; **fight tooth and nail** – if you fight tooth and nail for something, you fight with energy and determination: *The Transport Minister fought tooth and nail to have the proposed road safety law accepted*; **stick to one's guns** – if you stick to your guns, you show determination when faced with opposition: *The government stuck to its guns in spite of the criticism*.

3. Семантична група «У стані надзвичайної рішучості»: **strong-willed** – always very determined to do what you want to do, even if other people think it is not a good idea to do it: *At seventy-nine, she is as strong-willed as she ever was*; **go to great lengths (or pains)** – when trying to achieve something, if you go to great lengths, you do everything that is possible in order to succeed: *The two parties went to great lengths to reach an agreement*; **be hell-bent on** – an informal expression meaning to be extremely determined to do something, especially something dangerous or something that may have a bad result: *Bob's hell-bent on going through with the plan, even though everyone knows it'll end in disaster*; **at all costs** – if you are determined to obtain or achieve something at all costs, you want it regardless of the expense, effort or sacrifice involved: *The journalist was determined at all costs to get a report from the war zone*; **whatever the cost** – if you do something whatever the cost you are determined to do it and do not care if you have to spend a lot of money, work very hard, do something dangerous etc: *They are determined to win back the disputed territories, whatever the cost in human terms* [8, p. 332].

4. Семантична група «У стані жорстокої і безжалісної рішучості»: **go to any lengths** – to be willing to do anything in order to succeed, even if you have to cheat, be cruel, risk danger, or spend a lot of money: *He's prepared to go to any lengths to find the men who killed his daughter*; **ruthless** – so determined to get exactly what you want that you do not care if you have to hurt other people in order to do it: *When it comes to business, she's completely ruthless*; **ruthlessly**: *Since he was seventeen, he's been striving ruthlessly to become a top business executive*; **ruthlessness**: *It is her ruthlessness that got her where she is today*; **stop at nothing** – if you say someone will stop at nothing to get something, you mean they will do anything in order to get it, even if it is cruel, dishonest or illegal: *Where her career is concerned, she'll stop at nothing to get what she wants*; **by fair means or foul** – if someone is determined to do something by fair means or foul, they will use dishonest methods if honest methods do not succeed: *By fair means or foul, we're going to win*; **mean business** – to be determined to do something, even if it involves harming someone, especially when other people think you are not serious about doing it: *I could tell from the looks on their faces that these guys meant business, so I quickly handed over all the money I had* [8, p. 331].

5. Семантична група «Рішучість як властивість особистості»: **determination**: *He left home at eighteen, with the determination never to return again*; **dogged determination** (= determination from someone who will fight hard in order to achieve something): *Thanks to their dogged determination and hard work, they managed to survive the recession*; **will** – the strong desire to do or achieve something: *Without the will to succeed, you'll never make it to the top*; **resolve** – a formal word meaning a strong determination to succeed in doing something especially because you are sure that it is a good thing to do: *The abduction of her daughter strengthened her resolve to make the city a safer place for children*; **drive** – the determination and energy that makes you successfully achieve something: *He's clever enough, but he lacks drive*; **willpower** – the ability to control your mind and body in order to achieve whatever you decide to do: *Giving up smoking is a question of willpower*; **by sheer willpower** (= by willpower only): *She made herself walk again by sheer willpower, when her doctors had given up hope*; **spirit** – the courage and energy that someone shows when are determined to achieve something or determined not to let a difficult situation destroy their will: *She was defeated in the end, but showed a lot of spirit throughout the game*; **tenacity** – a formal word meaning the determination to never stop trying to succeed in something or to allow anyone to stop you from doing what you want to do: *You may not like the man, but you can't help admiring the skill and tenacity with which he argued his case*; **perseverance** – the ability to keep trying for a long time to do something which is difficult even when you are unlikely to be successful: *Nothing important can be achieved without perseverance* [8, p. 332].

**Висновки й перспективи подальших досліджень.** Отже, виділені нами лексичні й фразеологічні одиниці позначають рішучість як індивідуальну властивість волі людини, яка виявляється у свідомому обранні мети, визначенні шляхів її досягнення й в упевненості в прийнятому рішенні. Проведене дослідження не вичерпує порушеної проблематики й намічає ряд перспектив щодо подальших розвідок, котрі вбачаються в залученні

ширшої бази джерельних матеріалів, що допоможе систематизувати й описати структурно-семантичні особливості цих мовних засобів.

**Література:**

1. Варій М. Й. Психологія : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл. ] / М. Й. Варій. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 288 с.
2. Гурецька М. В. Лексико-семантичне поле «роздратування» / М. В. Гурецька // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – № 3. Філологічні науки. – 2011. – Ч. 2. – С. 98–102.
3. Дорошенко С. І. Загальне мовознавство : навч. посіб. / С. І. Дорошенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 288 с.
4. Кочерган М. П. Загальне мовознавство : підруч. для студ. філол. спец. вищих закладів освіти / М. П. Кочерган. – К. : Вид. центр «Академія», 1999. – 288 с.
5. Психологічна енциклопедія / [автор-упорядник О. М. Степанов]. – К. : Академвидав, 2006. – 424 с.
6. Рогач О. О. Структурно-семантичні особливості фразеологізмів з етнічними (на матеріалі української, російської, польської, англійської, французької мов) : монографія / О. О. Рогач. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 236 с.
7. Угринюк Р. В. Опис фразеолексичного поля «інтелект» за функціональними парадигмами (на різномовному матеріалі, у тому числі й фразеологічних одиниць) / Р. В. Угринюк, В. М. Угринюк // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – № 5 (282). Філологічні науки. – 2014. – С. 114–119.
8. Longman Language Activator : The Word's First Production Dictionary. – Harlow : Longman, 1996. – 1599 p.
9. Macmillan English Dictionary for Advanced Learners. – London : Bloomsbury Publishing, 2002. – 1692 p.